

FN-forbundets landsmøde 30.-31.oktober 2010

Politisk beretning

v/

Landsformand Jørgen Estrup

1. Indledning

I perioden siden sidste landsmøde i oktober 2008 har FN figureret usædvanlig højt på den danske regerings dagsorden.

Den tidligere udenrigsminister, Per Stig Møller, engagerede sig i foråret 2009 særdeles aktivt i at skabe en koalition af lande, som ville sikre at landvindingerne i kampen mod racisme fra den første Durban-konference i 2001 blev videreført og udbygget. Det gjorde han på trods af en intensiv og højroret boykot-aktion igennem mere end et halvt år i danske medier; en aktion båret af dansk islam-forskrækkelse uden interesse for racismens aktuelle problemer – og primært med rødder i regeringens eget bagland. I april 2009 kunne Per Stig Møller sammen med FN-forbundet glæde sig over Durban II's succes, og over at 182 lande i Genève tilsluttede sig resultatet, som vil bringe den internationale indsats imod racisme fremad.

Senere på året, i december, var regeringen vært for klimatopmødet i København i forbindelse med COP 15. Forventningerne var høje – formentlig for høje og urealistiske. Det var lykkedes FN-systemet at realisere det, som man nok er allerbedst til – nemlig at sætte en global dagsorden. Nu skulle retningslinierne for en langsigtet løsning af klimaproblemerne udstikkes i København og alverdens statsledere tages i ed på åstedet. Sådan gik det så ikke helt – for nu at bruge en bekvem omskrivning for det pauvre resultat. Skyldtes det inkompetent dansk forberedelse og mødeledelse? Eller savnede de 'tunge' statsledere blandt de tilstedeværende politisk såvel vilje som mandat til at indgå de nødvendige kompromiser? Eller var det i bund og grund et udtryk for, at FN-systemet nok kan sætte dagsordenen, men ikke levere resultaterne? Uanset svaret, så mistede FN prestige i København.

Selvom sporene fra København unægtelig skræmte så var Danmark allerede fra foråret 2010 i førersædet for forberedelserne til den næste store FN-begivenhed: Udviklingstopmødet om de såkaldte 2015-Mål i New York i september, hvor resultatet af 10 års anstrengelser med at skabe bedre levevilkår for verdens mest udsatte og marginaliserede mennesker skulle gøres op og vejen til at nå målene inden for de resterende 5 år anvises. Sammen med sin senegalesiske kollega mobiliserede den danske FN-ambassadør, Carsten Staur, igennem måneder en massiv arbejdsindsats og ikke mindst maksimal diplomatisk snilde og tålmodighed. Resultatet forelå få dage før topmødet i form af et slutdokument, som i konsensus samlede alle FN's 192 lande. De kommende års opfølgning vil vise, om resultatet også kan bære til at nå 2015-Målene. Til gengæld var den diplomatiske succes for FN – og for Danmark – indiskutabel.

Danmark har været meget synlig i FN-sammenhæng og dermed levet op til Folketingets vedtagelse fra december 2008, hvori det fastslås: 'Danmarks medlemskab af og engagement i FN spiller en central rolle i Danmarks internationale samarbejde'. Så meget desto mere skuffende er det, at statsministeren her i oktober på Regeringens vegne kan holde en åbningstale i Folketinget, hvor FN

ikke nævnes med ét ord. Og så mindre end to uger efter, at han selv i New York har markeret FN's store betydning. Det skaber tvivl om Regeringens reelle engagement.

2. Multilateralisme – ‘de få eller de mange’

1. Det rejser også på ny spørgsmålet om multilateralisme i den udformning, som altid har været FN's særkende: Nemlig, samarbejde på tværs af nationale interesser, politiske systemforskelle og religiøse bindinger som den eneste vej til at løse alvorlige globale konflikter. FN er ikke tænkt som en lille hyggelig kreds af lande med fælles politisk, kulturel, religiøs – og da slet ikke fælles økonomisk – baggrund. FN er sat i verden for at løse problemer. Det gør man ikke ved kun at mødes med ligesindede. ‘Universalitetsprincippet’ er fundamentalt i FN. Organisationen er ikke for de få, men for de mange.

For to år siden brugte vi megen tid i den offentlige debat til at drøfte et amerikansk inspireret forslag til ændring af FN, som blev kaldt: ‘League of Democracies’. Ideen var, at de demokratiske lande skulle finde sammen i en ny organisation. Så kunne ‘vennerne’ i al fordragelighed tage fat på Verdens problemer og slippe for nyttesløse diskussioner – og sågar tabte afstemninger – med udemokratiske regimer i FN-regi. Selv den daværende statsminister, Anders Fogh Rasmussen, luftede sympatier for at gå den vej.

På baggrund af den debat, som Folketinget i december 2008 havde om disse tanker og som førte til den netop citerede fuldtone opbakning til FN, var de fleste vel af den overbevisning, at ideen var en ‘død sild’ i dansk udenrigspolitik: Dansk Folkeparti og Liberal Alliance stod isolerede tilbage efter afstemningen. Samtlige Folketingets partier, inkl. de to regeringspartier Venstre og Konservative, bakkede op om den hidtidige danske FN-politik. Men så rationel og forudsigelig er dansk politik jo heller ikke. I det meste af 2009 sørgede Venstres udenrigsordfører – han hed Søren Pind dengang – med underholdende indslag om FN's uduelighed for at holde debatten om et ‘demokratiernes FN’ i live. Og da der kom en ministerpost i vejen, så var der straks politisk indskiftning for ‘de gamle som faldt’. Venstres nye udenrigsordfører hedder Michael Aastrup Jensen, og han har i seneste nummer af tidsskriftet ‘RÆSON’ fra september på ny lanceret ideen.

Høj dansk profil i FN. Klar opbakning til FN i Folketinget. Og så alligevel underminering af FN fra politikere, som burde støtte. Det er ikke seriøst.

2. Heldigvis er det så også synspunkter, som ligger langt fra Danmarks officielle udenrigspolitiske linie. Da Carsten Staur på Danmarks vegne talte til FN's 65. Generalforsamling i slutningen af september var budskabet klokkeklart. Efter at have gennemgået de globale udfordringer – fra 2015-Mål, over klimaproblemer, til menneskerettigheder og masseødelæggelsesvåben – lød det: ‘The best way to deal with these global challenges is through an effective and strong multilateral system – through a strong **UN system.**’

Det er den tankegang vi fra dansk side har fulgt, siden FN blev til oven på 2. verdenskrigs ragnarok. Derfor fastholdt vi dialogen i FN med Østblokkens diktaturer under Den kolde Krig. Derfor insisterede Danmark fra første færd på, at det var Maos kommunistiske Kina, der var den naturlige arvtager til Kinas plads i FN og i Sikkerhedsrådet og ikke Taiwan. Derfor har Danmark altid været imod udelukkelse af kontroversielle medlemslande. Dette ‘universalitetsprincip’ var i årevis en fast bestanddel af Regeringens instruktion til den danske delegation til FN's generalforsamling.

Nogle danske politikere synes at have glemt deres børnelærdom. De tror tilsyneladende, at FN blev sat i verden for at udbrede demokratiet som politisk styreform og fremme vestlige interesser og kultur. De har i modsætning til FN's fædre aldrig forstået, at dialog og samarbejde er andet og mere end kapitulation. At det på langt sigt kan være den eneste vej til konfliktløsning. En sådan historieløshed fører naturligt nok til utålmodighed og frustration, når de ønskede løsninger ikke kommer hurtigt nok. På den internationale scene gælder det ikke, at 'problemerne løses medens De venter'. Og miraklerne tager bestemt lidt længere tid!

3. Der, hvor det betyder noget, er man imidlertid ganske klar over FN's potentiale som konfliktløser. I EU's positionspapir til den 65. Generalforsamling pointerer man, at Lissabon-traktaten bekræfter de grundlæggende principper i FN-pagten og understreger, at EU vil bestræbe sig på at bygge: '... a **stronger multilateral system**, notably by enhancing the representativeness, transparency, accountability, efficiency and effectiveness of the United Nations.' At den danske regering og EU er på linie i FN-politikken er måske knap så overraskende. Mere bemærkelsesværdigt er det nok, at der fra Kina lyder en helt tilsvarende melding. I det kinesiske positionspapir slås FN's rolle som det vigtigste multilaterale forum fast, og det understreges, at: 'China supports the UN, in further harnessing its advantages ... and continuing to play a central role in international affairs.'

At USA efter præsidentskiftet bakker op om FN's rolle er velkendt. Det var en væsentlig begrundelse for at tildele Obama Nobelprisen, og det har været en grundpille i amerikansk udenrigspolitik lige siden. Ikke mindst markeret i succesen for forårets konference om ikke-spredning af A-våben.

Selv om den formelle opbakning er vigtig, så er det afgørende netop ikke verbal støtte og Generalforsamlingens formelle pligtdanse. For Danmark såvel som for andre – og 'tungere' – medlemslande er det de faktiske handlinger i New York og andre FN-lokaliteter, som tæller. Der er brug for opbakning i praksis – og ikke kun i ord.

3. FN reformer – *'fra dagsordensættende til resultatskabende'*

1. FN-systemet har gang på gang vist sin uovertrufne evne til at sætte den globale dagsorden og formå verdens statsledere til at investere tid og politisk prestige i at konfrontere problemerne. Senest har dette været åbenbart i forbindelse med '2015-Målene', som effektivt har sat fokus på global fattigdom og manglende udvikling, og med 'global opvarmning', som har samlet verdens interesse om de langsigtede klimaproblemer og opfølgningen på Kyoto-aftalen. Rollen som 'dagsordensætter' er af uvurderlig betydning i en globaliseret verden, men den er samtidig en trussel imod tilliden til FN, hvis de globale anstrengelser ikke udmønter sig i brugbare løsninger. COP 15 i København sidste år var et sådant tab af tillid for FN. Alt for ofte har den 'resultatskabende' opfølgning vist sig at være FN's akilleshæl.

I sidste ende er det medlemslandenes vilje til samarbejde og deres evne til at finde brugbare politiske kompromisser, som bestemmer, om FN kan levere resultaterne. Sandheden er banal: FN er et mellemfolkeligt organ, som aldrig bliver stærkere, end medlemslandene ønsker – eller magter.

Men så længe FN som organisation sætter snævrere rammer for de mulige løsninger, end ønsket af medlemslandene, er det FN, som er problemet. Der har længe været bred enighed om, at FN både organisatorisk og ledelsesmæssigt manglede den fornødne kapacitet. Derfor er FN-systemet i en

tilstand af permanent og gennemgribende reformering. Men processen er langsom – alt for langsom til at hamle op med behovet for globale løsninger. Medlemslandene er uenige – og en ændring af den 65 år gamle Pagt er slet ikke inden for mulighedernes grænser.

2. Ikke desto mindre sker der faktisk fremskridt på reformfronten:

- FN's *udviklingsindsats* har siden 2006 været genstand for det man kunne kalde en egentlig 'systemreform', hvor man forsøger at skabe sammenhæng på tværs af de mange udførende organisationer – skabe 'System Wide Coherence' – med UNDP i førersædet for koordinering af planer, budgetter og udførelse, så man kan tale om fælles udførelse - 'Delivering as One'. I praksis forsøger man at etablere FN-huse i marken og derigennem både lette FN's koordinering og samarbejdet med modtagerlandet. De 8 frivillige forsøgslande har meldt om klare fremskridt, men generelt er udviklingslandene betænkelige og reformen skrider kun langsomt frem. Det seneste resultat, som Danmark har været stærkt medvirkende til, er etableringen i år af en FN-ligestillingsenhed – UN WOMEN – gennem sammenlægning af 4 organisationer under én leder.

- FN's *fredsbevarende indsats* har siden 2009 været under gennemgribende omlægning i lyset af de senere års stærkt stigende aktivitetskrav. Et nyt initiativ, kaldet 'New Horizon', har sat fokus på de værste flaskehalse og blokeringer for FN's indsats. Det er tankevækkende, at de 4 prioritetsområder, som er udpeget helt overvejende peger på mangler inden for kapacitetsudvikling, støttefunktioner i marken og overordnet indsatsplanlægning. Oven i købet understreges betydningen af at udvikle disse kapaciteter specielt i tæt samarbejde med afrikanske lande og AU. Det var præcis på sådanne områder og i en afrikansk sammenhæng, at den danske FN-indsatsstyrke SHIRBRIG havde sin særlige kompetence. Man kunne ønske sig, at danske politikere i såvel regeringspartierne som størstedelen af oppositionen ville erkende, at de begik en kapitalbrøler, da de nedlagde SHIRBRIG sidste sommer.

- FN's *fredsopbyggende indsats* er tæt forbundet med dette arbejde. Siden 2005 har Fredsopbygningskommissionen været under opbygning sammen med det tilknyttede kontor for støtteaktivitet og den etablerede fond. I forbindelse med den igangværende 5-års gennemgang er det blevet muligt at foretage en tæt koordinering med omlægningen af de fredsbevarende aktiviteter, hvilket åbner mulighed for at skabe en væsentlig mere effektiv FN-indsats i skrøbelige og konfliktramte stater. Perspektivet er en planlagt og koordineret indsats fra fastholdelse af en etableret fred, over stabilisering af fredelige samfundsfunktioner, til egentlig stabilisering og samfundsudvikling.

- FN's *konfliktbegrænsende indsats* rummer siden 2005 et skelsættende reforminitiativ kaldet 'Responsibility to Protect' (R2P). Det forpligter medlemslandene til at beskytte deres civile befolkninger imod de mest horrible former for menneskerettighedskrænkelser: folkemord, etnisk udrensning og tilsvarende grove krænkelser. I sidste ende kan Sikkerhedsrådet gribe ind, hvis regeringen ikke efterlever sine forpligtelser, og dermed markerer R2P et brud på den uindskrænkede nationale suverænitæt, som ellers er et grundprincip i FN-pagten (artikel 2). Men det vil være undtagelsen, at man går så langt. Den største interesse knytter sig til mulighederne for at opbygge et værn imod overgreb for civilbefolkningen i konfliktramte områder. Det kan ske gennem oprettelse af særlige informationscentre ('focal points') og særlige rapporteringsmekanismer ('early warning'). Det gør Regeringen – og ikke mindst Udenrigsministeren – ære, at man stædigt forfølger mulighederne for at gøre dette til en praktisk realitet og dermed begrænse de mest modbydelige overgreb.

Der er andre eksempler på reforminitiativer i FN-systemet og begyndende fremskridt. Det gælder f.eks. indenfor FN-administrationen, hvor en 'management reform' har været i gang siden 2005. Men der er også områder, hvor reforminitiativer har været strandet i årevis. Siden 1992 har de skiftende generalsekretærer uden resultat presset på for en tidssvarende tilpasning af Sikkerhedsrådets sammensætning og arbejdsform. Og FN's Økonomiske og Sociale Råd (ECOSOC), som burde have været et centralt beslutningsforum under den økonomiske og finansielle krise, er ikke kommet så langt i reformbestræbelserne, at det kan løfte opgaven.

Trægheden i reformprocessen sætter FN under pres. Konflikter og kriser opstår og beslutninger tages uanset om FN er parat eller ej. Problemet er, at beslutningerne bliver dårligere, mindre demokratiske og ofte uholdbare, når et enkelt eller nogle få lande tager sig selv til rette uden at bruge FN's muligheder for at skabe langsigtede løsninger. Irak-krigen er et tragisk eksempel på, hvor galt det kan gå, når man beslutter sig for at pleje stormagtsinteresser og blæse på FN.

Derfor er det vigtigt, at FN's reformproces kommer op i et endnu højere gear. Men det er også nødvendigt, at tendensen til at skabe parallelle beslutningsorganer modarbejdes eller i det mindste begrænses. Vi skal ikke have et 'demokratiernes FN'. Vi har længe haft G 8 som de store landes 'tæskehold' over for resten af verden. Nu har vi også fået G 20. Men G 20 kredsen bør ikke slippe af sted med at holde FN uden for debat og beslutninger, som det indtil nu er sket. Den danske regering bør presse på for at sikre FN's deltagelse i G 20 møderne, indtil ECOSOC er i stand til at løfte ansvaret. Det er i dansk interesse og den eneste vej til at give G 20 legitimitet.

4. Konfliktløsning – *'folkeretten nødvendig, men ikke tilstrækkelig betingelse'*

1. Legitimitet er en afgørende forudsætning for at løse globale kriser og konflikter. Ensidig magtudøvelse og stormagtsdiktater kan midlertidigt fjerne konflikters symptomer, men de løser ikke problemerne. De savner først og fremmest den nødvendige legitimitet. Det så vi i Irak. Det ser vi stadig i Israel-Palæstina konflikten. FN og folkeretten har derimod den legitimitet.

2. Israel-Palæstina konflikten har fyldt meget i FN-forbundets interessefelt i de forløbne 2 år: Krigen i Gaza; Goldstone-rapporten; opbringelsen af Gaza-nødhjælp i internationalt farvand; palæstinensiske fanger i israelske fængsler; udvidelse af bosættelserne og kommunale investeringer af danske pensionspenge på den besatte Vestbred. Det er et udtryk for, at denne konflikt af historiske grunde engagerer os alle følelsesmæssigt og personligt, og at den samtidig har dybtgående konsekvenser for freden i Mellemøsten og dermed sikkerheden i Europas nærområde.

FN-forbundets baggrund for stillingtagen må nødvendigvis være FN's bindende vedtagelser og det folkeretslige grundlag. Israels eksistens og territoriale udstrækning er sikret gennem FN's vedtagelser. Men tilsvarende fastslår resolutionerne fra FN's Sikkerhedsråd – især 242 (1967) og 338 (1973) – at det er grænserne fra før 1967-krigen, som fastlægger Israels område. Vestbredden, Gaza og Østjerusalem er besat eller kontrolleret område med de forpligtelser og begrænsninger, som dette ifølge folkeretten og specielt Genève-konventionerne indebærer for staten Israel. Den palæstinensiske befolkning i Israel og i de besatte områder har de rettigheder og forpligtelser, som følger af den israelske forfatning, respektive de folkeretslige regler. Et helt specielt og folkeretsligt omstridt spørgsmål er de palæstinensiske flygtninges stilling. Endelig fastslår Sikkerhedsrådets resolution 1397 (2002) at målet er en 'to-stats-løsning' for Israel og Palæstina.

FN-forbundet har udtalt sig kritisk – ind i mellem også meget kritisk – om den israelske regerings og det israelske militærs fremfærd. Som FN-organisation kan vi ikke forholde os passive, når israelske myndigheder i strid med FN's vedtagelser udvider bosættelserne på besat område; når palæstinensiske borgeres huse uretmæssigt jævnes med jorden eller adgangen for personer og nødvendige forsyninger til Gaza afskæres i strid med de internationale forpligtelser eller nødhjælp opbringes i internationalt farvand. Og endnu mindre kan vi forholde os passive, når en uvildig og fagligt yderst professional FN-kommission, som Goldstone-kommissionen, påviser, at civilbefolkningen under Gaza-krigen er blevet udsat for grove menneskerettighedskrænkelser. Så er det vores pligt at sige fra, så det kan høres.

Men det er også vores pligt at sige fra, når den palæstinensiske side krænker fundamentale menneskerettigheder. Derfor har vi i vores støtte til opfølgning på Goldstone-rapporten til stadighed understreget, at det er de konstaterede krigsforbrydelser på begge sider, som skal forfølges. Og vi har utvetydigt taget afstand fra den terror imod den israelske civilbefolkning, som Hamas har tilladt gennem raketangrebene fra Gaza-området.

FN-forbundet er nødt til at fastholde denne linie, hvis vi ønsker at være en troværdig FN-organisation. Vi må leve med den risiko, at nogle af vores israelske venner ind i mellem finder, at vi er for kritiske over for Israel og for synlige i debatten. Vi kan til gengæld forsikre dem om, at ingen af parterne i konflikten vil blive sparet for kritik, hvis FN-grundlaget og de folkeretlige regler om beskyttelse af civilbefolkningen krænkes. – Med en omskrivning af karakteristikken af en kendt dansk politiker: Til spørgsmålet om vi er Israel- eller Palæstinavenlige, vil nogle sikkert svare: de er overhovedet ikke venlige!

FN-forbundet ønsker at fremme fredsprocessen. I så henseende er vi i godt selskab, hvad enten man tager udgangspunkt i de tre tidligere danske udenrigsministres fælles appel fra i sommer; i den anerkendte amerikanske journalist og Pulitzer-pris vinder, Thomas Friedmans, ætsende kritik af Israels regering i forrige uges New York Times eller i præsident Obama's politisk risikable satsning på en genoptagelse af de direkte fredsforhandlinger. To suveræne stater, der eksisterer fredeligt side om side i overensstemmelse med FN's beslutninger, er den eneste mulighed for en varig løsning af konflikten. Premierminister Netanyahu's regering er derfor med sin underminering af de direkte forhandlinger mellem parterne i virkeligheden Israels værste fjende.

3. Afghanistan-konflikten har været et andet stort tema i FN-forbundets arbejde. En konflikt, som dagligt fylder meget i det danske mediebillede, fordi vi er direkte part og derfor både skal bære tabene og forsvare tilstedeværelsen. Legitimiteten i FN- og i folkeretlig forstand er ikke noget problem. Sikkerhedsrådets resolutioner fra 2001 – efter det globale chok, som terrorangrebene i New York og Washington medførte – udgør det folkeretlige grundlag for den af NATO ledede ISAF styrke.

Problemet ligger først og fremmest i de manglende fremskridt hen imod et fredeligt og stabilt Afghanistan. ISAF-styrken har næsten dagligt tab i kampene med Taleban. 38 danske soldater har mistet livet. Civile afghanere bliver daglig dræbt eller lemlæstet. FN's personel og humanitære nødhjælpsarbejdere er konstant i fare og forhindres i at bistå den afghanske befolkning. Korruption og valgsvindel præger de spæde forsøg på at stable et afghansk demokrati på benene.

Der er enkelte lyspunkter: De tøjlesløse krænkelser af menneskerettighederne og de summariske henrettelser og overgreb mod civilbefolkningen, som Taleban-styret i 90'erne var berygtet for, ses

ikke længere i samme omfang. Børnene – og ikke mindst pigerne – er begyndt at gå i skole igen. Udviklingsprojekter har nogle steder forbedret levevilkårene.

Men er det tilstrækkeligt til at begrunde en fortsættelse af krigen og de udenlandske troppers – herunder danskernes – tilstedeværelse? Er der udsigt til inden for overskuelig tid at opnå den øgede sikkerhed og stabilitet i hverdagen, som den enkelte afghaner så åbenbart savner? For den afghanske befolkning er de sidste 9 år blot en fortsættelse af krigshandlinger, som startede endog før 10 års sovjetisk invasion fra 1979 til 1989. Får det aldrig ende?

FN-forbundet var for 3 uger siden i samarbejde med dagbladet Politiken vært for den norske topdiplomat, Kai Eide, som fra 2008-10 var FN's generalsekretærs særlige udsending til Afghanistan. På en gang rammende og samtidig dybt frustrerende havde man kaldt arrangementet: 'Afghanistan – På Randen af Kaos'. Kai Eide's budskab var særdeles klart: Der eksisterer ikke nogen militær løsning på konflikten; det bedste man kan håbe på er en politisk løsning: Forhandlinger, hvor Taleban accepterer en fredsslutning og derpå gradvis inddrages i ansvaret for landets styre.

Tiden er inde til en total revurdering af den militære indsats i Afghanistan. Ikke til ensidig tilbagetrækning af danske eller af andre landes troppebidrag. Men til en erkendelse af, at udenlandsk militær tilstedeværelse ikke er ønsket af den afghanske befolkning, og at militær indsats kombineret med civile udviklingsaktiviteter ikke fører til den forbedring i levevilkårene, som var ønsket og forventet. Det er ikke mærkeligt, at afghanere i almindelighed er trætte af vold og ustabilitet. Det bedste, vi kan gøre for Afghanistans fremtid, er at blive militært så længe i landet, at vi kan sikre en balanceret og holdbar fredsaftale mellem Taleban og Kabul-regeringen. Rapporter om igangværende forhandlinger tænder et forsigtigt, blafrende lys for enden af tunnelen.

Ni års militær tilstedeværelse i Afghanistan med FN-mandat er samtidig en påmindelse om, at magtanvendelse solidt plantet i folkeretten er en nødvendig, men ikke en tilstrækkelig betingelse for at løse komplicerede politiske konflikter. FN-pagten tager højde for konflikter mellem suveræne stater. Hvor konflikter derimod beror på etniske, religiøse eller kulturelle modsætninger inden for en stat, er FN-pagten stort set impotent som konfliktløser. 'Responsibility to Protect' (R2P) er et første skridt til at give FN styrke også i den slags interne konflikter.

5. Menneskerettigheder – 'konfliktforebyggelse og ansvarsdeling'

1. Når konflikter først er brudt ud, sker magtanvendelse og voldelige overgreb i flæng mod dem, som opfattes som modparten, og volden følger typisk sin egen intolerante og perverse logik. Eksjugoslavien, Rwanda, Irak, Darfur – man kan blive ved.

Had og hævn er en rus, som er meget svær at få bugt med. Derfor har FN's medlemslande – herunder ikke mindst Danmark – igennem mere end 60 år bestræbt sig på at opbygge et system af bindende bestemmelser om menneskerettigheder, som kan lægge bånd på vores races værste udskejelser og voldelige tilbøjeligheder. FN's konventioner og vedtagelser om menneskerettigheder er ikke blevet til for at genere et flertal i det danske Folketing – ikke en gang Pia Kjærsgaard og Dansk Folkeparti – som man af til skulle tro. De er skabt, fordi respekt for menneskerettighederne er den bedste vej til at forebygge voldelige konflikter og muliggøre en fredelig løsning af problemerne.

2. FN's Menneskerettighedsråd afløste i 2006 den tidligere Kommission, som FN's centrale organ med ansvar for beskyttelse af menneskerettighederne, men har fra starten været genstand for betydelig kritik: Nogle af medlemslandene har selv en for lav standard i respekten for menneskerettigheder; der har været en tendens fra nogle – især islamiske – lande til at underminere de borgerlige og politiske rettigheder i Rådets arbejde og desuden har Rådets kritik af enkeltlande ofte ensidigt rettet sig imod Israel. Det var nogle af de samme tendenser, som gjorde sig gældende under forberedelserne til Durban II konferencen om racisme, men resultatet blev ikke desto mindre en succes.

Rådet bliver i 2011 gjort til genstand for et 5-års eftersyn, hvor der bliver mulighed for at følge op på kritikken og styrke bestræbelserne på at sikre Rådet universel legitimitet. Ingen lande bør kunne sidde Rådets kritik overhørig. Det er bemærkelsesværdigt, at USA, som blev medlem af Rådet i 2009, har engageret sig aktivt i at få revisionen til at lykkes. I positionspapiret til den indeværende generalforsamling hedder det: 'We are actively engaged in the UNGA mandated five-year review of the Human Rights Council in 2011, as a potential opportunity to make the Council a more effective forum for addressing human rights concerns.' Dette er en væsentlig opbakning til Rådets og FN's fremtidige virke på menneskerettighedsområdet.

3. En vigtig beslutning i forbindelse med dannelsen af Rådet har været, at samtlige FN's medlemslande i løbet af en 4-års periode skal have deres praksis på menneskerettighedsområdet sat under lup. Denne såkaldte 'universal periodic review' (UPR) sætter fokus på landenes praksis, og giver NGO'er mulighed for at ytre sig på linie med de nationale regeringer, hvilket åbner for en uvildig belysning og dialog om faktiske problemer.

Danmark skal eksamineres i maj 2011, og det er næppe nogen afsløring, at en lang række problemer vil blive rejst fra NGO-side: Igennem en årrække er retssikkerheden i Danmark – i strid med vores konventionsforpligtelser – blevet forringet gennem bl.a. administrative afgørelser uden dom; hemmelige retsforhandlinger; udlevering på uklart grundlag; anonyme vidner og omfattende overvågning. Inden for en række af de andre konventioner, som vi har ratificeret, lever vi hverken helt eller delvis op til vores forpligtelser. Og vi har, eksempelvis, en diskussion i medierne og på Christiansborg om racismeparagraffens afskaffelse – straffelovens § 266b – af hensyn til beskyttelse af ytringsfriheden, som overhovedet ikke tager hensyn til, at vi konventionsmæssigt er forpligtet til at forbyde såkaldte 'hate crimes', herunder hadefulde racistiske udtalelser.

Tilsyneladende har der i en del af den danske offentlighed og blandt Christiansborg politikere – ja selv inden for Regeringen – bredt sig den opfattelse, at problemer med overholdelse af menneskerettighederne ikke er noget, som vedrører danske forhold. Danmark er – nærmest pr. definition – hævet over kritik.

Tydeligst ses dette i vores behandling af flygtninge og i de stadige stramninger på udlændingeområdet: Irakiske og andre asylansøgere, som tvangsudsendes til områder i hjemlandet, hvor de er i fare; børn af asylansøgere, som får varige men af deres ophold på danske asylcentre; administrative udvisninger af mistænkte uden dom; tilbagesendelse til Grækenland af asylansøgere, selv om det græske asylsystem er brudt sammen; fængsling af asylansøgere, fordi deres papirer – naturligvis – er forfalskede; administrativ udvisning af romaer. Dette er blot et beskedent uddrag af en meget længere liste af konventionsbrud og negligering af påtaler fra UNHCR og andre, som har ansvaret for at råbe vagt i gevær, når vi blæser på vores forpligtelser.

Og hvad er svaret fra den ansvarlige minister, som må formodes at udtale sig på regeringens vegne?

I sagen om de tvangshjemsendte irakere, hvor UNHCR påtalte, at flygtningekonventionen blev overtrådt, lød det hånlige svar fra Rønn Hornbech: 'Det er helt utroligt med dem. Nu er der simpelthen gået inflation i UNHCR's påstande om, at vi bryder konventionerne.'

Et år senere – i april i år – da udlændingeloven var igennem sin foreløbig seneste stramning, og UNHCR på ny mente, at Danmark var på kant med flygtningekonventionen, lød det på nøjagtig samme arrogante måde: 'UNHCR har en politisk dagsorden, der går langt ud over flygtningekonventionens rammer. Det har jeg fortalt dem masser af gange.'

Det er meldingen fra det officielle Danmark. Det samme land, der som det første i december 1952 ratificerede flygtningekonventionen. Siden da har yderligere 142 lande gjort det samme.

4. Det er tankevækkende, at den i foråret gennemførte nye strategi for dansk udviklingsbistand som ét af sine grundlæggende krav til udviklingslandene har respekten for menneskerettigheder. I strategien hedder det direkte:

'Danmarks udviklingspolitik tager derfor udgangspunkt i universelle menneskerettigheder og fundamentale frihedsrettigheder, som de er nedfældet i FN-pagten og Verdenserklæringen om Menneskerettigheder. Det er rettigheder og værdier, der er grundlæggende for alle menneskers liv, integritet og værdighed.' – Og sågar:

'Disse rettigheder skal respekteres, og regeringers manglende efterlevelse skal have konsekvenser.'

Men det er åbenbart kun i udviklingslandene, at udtrykket: '*Bananrepublik*' har nogen mening. Her i kongedømmet er der ikke noget at komme efter!

I Danmark synes vi at have glemt, at menneskerettighederne gælder for alle og i alle lande. Derfor er det en dansk forpligtelse og i vores egen interesse, at vi som nation bærer vores del af ansvaret – også for flygtninge.

6. FN-forbundets rolle – '*FN-politisk, ikke parti-politisk*'

Det er sagt før, men det er sikkert på sin plads med en gentagelse: FN-forbundets rolle er at bidrage til en bedre forståelse af nationernes gensidige afhængighed, det fælles globale ansvar og behovet for at handle i fællesskab. Med et stadig mere indadvendt og nationalt selvtilfreds medie billede er det vores opgave at slå vinduerne op mod den omgivende verden; oplyse om nødvendigheden af multilateralisme og om FN's grundlag og muligheder. Vi er politiske: ikke parti-politiske, men FN-politiske.

Vores oplysningsindsats er en grundpille i Forbundets arbejde – med Skoletjenesten og Danish Model United Nations (DanMun) som spydspidserne. Specielt i København har de to organisationer arbejdet tæt sammen, og det har bidraget til udvikling af nye rollespil, bl.a. om klimatopmødet op til COP15. Målgruppen har især været gymnasier og højskoler, og derudover er det hidtidige rollespil om internationalt samarbejde og handel fortsat i forhold til de ældste klasser i folkeskolen. Også i Århus har Skoletjenesten været aktiv, men på grund af udskiftninger i personkredsen har aktiviteten været mere svingende end i København.

DanMun har i sidste uge afviklet sin internationale konference med ca. 50 deltagere i Udenrigsministeriets lokaler i Eigtveds Pakhus. Temaet var Iran, atomnedrustning og nye sanktioner samt indvirkningen på fred og sikkerhed i Mellemøsten. Det er en årligt tilbagevendende

begivenhed, som gør FN's indsats meget konkret og giver rigtig positive tilbagemeldinger fra deltagerne. Sidste år var temaet FN's mandat i Afghanistan og også højaktuelt. Hermod Lannungs Fond har begge gange støttet med betydelige beløb, hvilket har været en afgørende forudsætning for at gennemføre konferencerne. FN-forbundet er meget taknemmelig for denne støtte.

Men jeg er nødt til at gentage, hvad jeg sagde for 2 år siden: FN-forbundets oplysningsindsats mistede i høj grad pusten, da Regeringen fra 2007 sløjfede Danidas oplysningsbevilling. Vi kan ikke forvente, at økonomisk hårdt pressede folkeskoler og andre uddannelsessteder normalt har råd til at betale, hvad et besøg af Skoletjenesten koster. Og det har ikke hidtil, trods ihærdige forsøg, været muligt at finde alternativ finansiering. Skoletjenestens og DanMun's arbejde burde være et selvfølgeligt element i elevernes introduktion til en globaliseret verden. Det burde være en 'public service' funktion, som hjælper alle til at forstå, hvorfor Danmark internationalt sætter sin prestige ind for et styrket FN. Jeg nægter at tro, at det var Regeringens hensigt at lamme oplysningsarbejdet om FN's virke. Det er alene frivillige ildsjæle og privat fondsstøtte som har sikret aktiviteten.

Indtil vi får genskabt forståelsen for oplysningsarbejdets nødvendighed, har vi forsøgt også at gå andre veje, som samtidig giver den nødvendige synlighed over for Forbundets målgrupper og i medierne.

Vi har genoplivet FN-forbundets Folketingsgruppe, og i samarbejde med formanden Karsten Lauritzen (V) afholdt vi i maj en vellykket konference om 2015-Målene på Christiansborg. Den næste konference kunne passende handle om Responsibility to Protect (R2P). Det ville være et oplagt tema med fokus på civilsamfundets betydning for menneskerettighederne.

Et helt specielt nyt initiativ har været dannelsen af et netværk af tidligere FN-ansatte og andre med særlig ekspertise i FN's virksomhed – i dagligdagen kaldet FN-forbundets Venner. Netværket rummer kapaciteten til at sætte fokus på FN-systemets udfordringer og mulighederne for at fremme den multilaterale dagsorden. Gennem foredragsvirksomhed er det samtidig et stort aktiv for FN-forbundets oplysningsarbejde, og har i 2009 og igen i år været basis for en forelæsningsrække i Folkeuniversitets regi.

Oplysningsarbejdet er ikke det eneste punkt, hvor vi har mærket sparekniven. Udenrigsministeriet afskaffede fra 2007 bevillingen til deltagelse i FN's Generalforsamling. Der er ikke gjort forskel på de folkelige organisationer i så henseende, men for FN-forbundet er det et særligt problem.

Deltagelsen i Generalforsamlingen har altid været livlinen til FN's arbejde i marken og dannet baggrund for vores oplysningsaktivitet. Vi har i 2009 med støtte fra Fonden for Fred og Internationalt Samarbejde været i stand til at finansiere en kortere deltagelse i Generalforsamlingen, og i år har vi via tilskud fra 92-gruppen kunnet være til stede under Udviklingstopmødet. Men i almindelighed vil deltagelse ikke være økonomisk mulig. Det hæmmer vores arbejde.

Ikke mindre betænkeligt er det, at Regeringen synes at vakle, når det gælder den særlige danske tradition for, at NGO-siden altid er deltager i de store FN-møder. Traditionen blev ikke fulgt i forbindelse med Klimatopmødet i København, men der var fuld NGO-deltagelse i New York under Udviklingstopmødet. Forhåbentlig var København – i mere end en forstand – en enlig svale.

FN-forbundet er midt i en omstillingsperiode. Vi har for længst erkendt, at vi må gøre en særlig indsats for at vende den truende negative trend i antallet af specielt individuelle medlemmer. Som det fremgår af den strategi- og handlingsplan, som er udarbejdet til Landsmødet, så vil 'medlemshvervning og fastholdelse' være et af de 3 prioritetsområder i den kommende 2-års periode. Og det gælder i høj grad for både individuelle og kollektive medlemmer. Den banale

realitet er, at uden medlemmer er det hverken meningsfuldt eller muligt at opretholde Forbundet. Vi lægger stor vægt på at arbejde tættere sammen med de kollektive medlemmer og udnytte den synergi og de fælles kræfter, som kan mobiliseres ad den vej. Vi har allerede set de fordele i indflydelse og synlighed, som et tættere samarbejde medfører i NGO-Forum, 92-gruppen m.fl..

Som en del af omstillingsprocessen er FN-forbundet allerede i fuld gang med at opbygge en projektportefølje og igen blive projektbærende. Det vil på den ene side kræve ekspertise og kreativitet på sekretariatet, men på lidt længere sigt også betyde øget kapacitet og bedre økonomi. Men først og fremmest vil det betyde større aktivitet, og dermed bliver sekretariatet forhåbentlig også en mere attraktiv arbejdsplads.

7. Afslutning

Det er nye tider og i overgangsperioden en hård arbejdsbelastning for alle på sekretariatet. Men jeg er sikker på, at vi har fundet den rette kombination af kompetence, initiativ og rødder fast forankret i FN-tanken, som kan sikre en solid succes og en fremtid for FN-forbundet. Vi har som organisation været privilegeret, fordi vi altid har haft ansatte på sekretariatet, som var dybt engagerede i FN-arbejdet og viede en del af deres liv til sagen. Det vil jeg gerne på alles vegne sige hjertelig tak for.

For os alle bliver der rigeligt at tage fat på i den kommende tid. FN og multilateralismen har hårde odds, når mange mest tænker på sig selv. Det oplever præsident Obama i denne tid i USA. Det kommer vi også til at mærke i Europa. Det har vi allerede mærket i Danmark. – Derfor er der brug for FN-forbundet.